

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

PISA sonuçlarını erken çocuk eğitimi üzerinden okumak

Doç.Dr. Mehmet Toran
İKU Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Geçen haftalarda açıklanan PISA (Programme for International Student Assessment [Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı]) sıralamaları ile çocukların başarıları ya da başarısızlıkları ilgililer tarafından sahiplenildi ya da sahiplenilmedi ancak tartışmalar çok yoğun bir şekilde gerçekleştirildi. Elbette, eğitime erişim ve öğrenme çıktılarındaki devam eden sosyoekonomik eşitsizliklere rağmen, PISA sonuçlarına nereden bakıldığı önemli. Çünkü birçok değişken göz önünde bulundurularak yapılan bu değerlendirme bir anlamda her ülkeye öz eleştiri yapma fırsatı da vermektedir. Bu sonuçları bir siyasi malzeme konusu yapmak da mümkün, çocukları öznesi oldukları eğitim sistemi içerisinde yermek de. Gelin önce bu PISA'yı kim yapıyor, neden yapıyor buna bakalım; sonra da 2022 yılı sonuçlarını erken çocukluk eğitimi bağlamında kısaca değerlendirelim.

PISA değerlendirmeleri

PISA, Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü olarak da ifade edilen OECD'nin Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programıdır. PISA, 15 yaşındaki öğrencilerin okuma, matematik ve fen bilgilerini ve becerilerini gerçek hayattaki zorlukların üstesinden gelmek için nasıl kullandıklarını ölçmeyi amaçlamakta ve üçer yıllık dönemler halinde yapılmaktadır. Bu değerlendirme sisteminde 15 yaşın seçilmiş olmasının nedeni, artık zorunlu okul çağını tamamlamak üzere olan öğrencilerin gerçek yaşama ne kadar hazır oldukları ve yaşamla mücadele potansiyellerini belirlemektir. Bu, bir anlamda zorunlu ya da zorunlu olmayan eğitim yaşantısından çocukların ne kadar yararlandıklarını ya da bu eğitim sistemlerinin çocuklar üzerindeki etkilerini tespit etmeyi de kapsamaktadır. Bu değerlendirme sistemi, bir anlamda eğitim sistemlerinin girdi ve çıktısının çocuk üzerinden değerlendirilmesi olarak da görülebilir. Dolayısıyla PISA'da değerlendirilen çocuklar değil çocukların yararlandıkları eğitim sistemleri ve bu sistemlerin içinde bulunduğu ekolojinin değerlendirilmesidir. Bu sebeple hiçbir ülke sıralamadaki yerini başarısızlık olarak değerlendirmemektedir.

Türkiye de dahil tüm ülkeler PISA üzerinden bir başarı hikayesi yazarken bu başarı hikâyesinin temel faktörlerinden biri olan erken çocukluk eğitime de özel olarak odaklanmalıdır. Çünkü erken çocukluk eğitiminin salt bir eğitim basamağı olarak değil bir sosyal politika basamağı olarak ele alınması gerekmektedir. Bu bakış açısı ile PISA sonuçlarını okumak erken çocukluk eğitiminin çocuklar üzerindeki etkilerini ve sosyal politika olarak ele alınması gereken

erken çocukluk eğitiminin yerini değerlendirmemize de olanak sağlayacaktır.

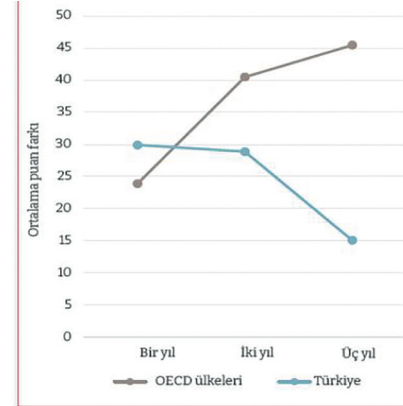
PISA raporu genel olarak değerlendirildiğinde erken çocukluk eğitiminin çocukların günde en az bir kez sağlıklı yemeğe erişmelerine olanak sağladığı çarpıcı bir şekilde görülmektedir. Bunun özellikle beden sağlığı ile birlikte akademik gelişimi de desteklediği yine raporda belirtilmektedir (OECD, 2023a).. Bununla birlikte PISA'da değerlendirilmeye alınan ülkelerin kırsal ve kentsel bölgelerde aynı nitelik ve yeterlilikte erken çocukluk hizmetlerini sunmada başarılı olmadıkları; erken çocukluk eğitimine ayrılan kaynakların büyük çoğunluğunun kentlere ayrıldığı ve bu sebeple kentte yaşayan çocukların erken çocukluk eğitimine erişim olasılıklarının her zaman yüksek olmasının eşitsizlikleri arttırdığı da vurgulanmaktadır (OECD, 2023b). Elbette bu eşitsizlikleri yaratan faktörlerin belirlenmesi önemli olmakla birlikte bu eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için uygulamaya yansiyacak politikaların da geliştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda sorumluluk elbette politika yapıcılarda ve karar vericilerdedir, çocuğun içinde bulunduğu sosyokültürel ve ekonomik koşullar kendi başına sorumlu tutulamaz.

PISA değerlendirmesinde erken çocukluk eğitiminin en önemli çıktısı, özellikle öğrencilerin eğitim hayatlarında sosyoekonomik faktörler hesaba katıldıktan sonra bile, erken çocukluk eğitime en az bir yıl devam etmiş öğrencilerin herhangi bir eğitim düzeyinde sınıf tekrarı yapma olasılığının erken çocukluk eğitiminden hiç yararlanmamış veya bir yıldan az bir süre yararlanmış öğrencilere göre önemli ölçüde daha düşük olduğudur. Daha spesifik olarak özellikle matematik performanslarına bakıldığında okul öncesi eğitimin etkisi daha çarpıcı olarak görülmektedir.

Matematik başarısı

Erken çocukluk eğitime daha uzun süre devam etmiş öğrencilerin, hiç devam etmemiş veya sadece birkaç ay devam etmiş öğrencilere göre matematikte daha başarılı olduğu belirlenmiştir. OECD ülkelerinde ortalama olarak, sosyoekonomik faktörler hesaba katıldıktan sonra, erken çocukluk eğitime 1 yıl, 2 yıl veya 3 yıl veya daha uzun süre devam eden öğrencilerin matematik performansının, hiç devam etmeyen veya bir yıldan daha az devam eden öğrencilerin performansından daha yüksek olduğu saptanmıştır (OECD, 2023b). Bu sonuçlar erken çocukluk eğitime yönelik fayda-maliyet analizlerinin hipotezlerini bir kez daha doğrulamaktadır.

Nobel ödüllü ekonomist James Heckman tarafından geliştirilen ekonomik fayda-maliyet modelinde de belirtildiği

Grafik 1. Okul öncesine katılım ve matematik performansları (MEB, 2023)

yal politika olarak benimsenmesi ve uygulanması oldukça kritiktir.

Erken çocukluk eğitimi hizmetlerinden yararlanma süresinin etkisi PISA değerlendirmelerinde belirleyici bir role sahipken henüz tüm çocukların en az bir yıl %100 erken çocukluk hizmetlerine erişemiyor olması oldukça düşündürücüdür. PISA'da değerlendirmeye alınan Türk çocuklarının %44'ü en az bir yıl, %21'i iki yıl ve %11'i de üç yıl veya daha fazla erken çocukluk eğitim hizmetlerinden yararlanmıştı. Ancak öğrencilerin matematik performansları bağlamında sonuçlar incelendiğinde (Grafik 1) OECD ülkelerinin aksine Türkiye'de erken çocukluk hizmetlerinden yararlanma süresi arttıkça matematik performanslarının düştüğü görülmektedir (MEB, 2023). Türkiye'de uzun süreli erken çocukluk eğitimi hizmetlerinden yararlanan çocukların sayısının, erken çocukluk eğitim ortamının niteliği ve öğretmenlerin yeterliliğinin görece düşük olması, eğitim programının etkili uygulanamaması kısaca erken çocukluk eğitim hizmetlerinin niteliğinin düşük olmasının sonucu olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak uluslararası değerlendirmeler çocukları değil ülkelerin eğitim sistemlerini değerlendirmektedir. Dolayısıyla eğer bir eleştiri yöneltilecekse değerlendirilmeye alınan bu çocuklara değil ülkelerin eğitim sistemlerinin ana bileşenlerine yöneltilmelidir. Çünkü her çocuk kendisine uygun olanak ve imkanlar sunulduğunda kendi potansiyelini en üst düzeye çıkarır. Bu süreçte bize düşen, sorumluluğun eğitim politikalarını geliştiren ve uygulayan karar vericilerde olduğu bilinci ile en erken yaşlarda çocukların yüksek yararını gözetilen ve sosyal politika olarak sunulmasını beklediğimiz erken çocukluk eğitimini talep etmektir.

Yararlanılan Kaynaklar

OECD (2023a). PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education. Paris: OECD Publishing.

OECD (2023a). PISA 2022 results (Volume II): Learning during – and from – disruption. Paris: OECD Publishing.

MEB (2023). PISA 2022 Türkiye raporu. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı

